

статичним станом або результатом сліпого дотримання норм, а виникає як процес постійної взаємодії, критичного осмислення та інтеграції різних духовних перспектив.

Семіотично роман функціонує на рівні системи другого порядку, де символи, міфи та наративні елементи одночасно натуралізовані та проблематизовані. Річка, музика, сонце, матеріальні ресурси, сні та внутрішні переживання персонажів виступають як знаки, що формують складну мережу значень. Вони не є простими репрезентаціями; через них Гессе демонструє механізми створення смислу, які включають міфологізацію, конотацію та культурний переклад. Міф про духовну гармонію в романі не зафіксований, він постійно трансформується, відкладається та переосмислюється, що підкреслює конструктивний і тимчасовий характер духовного пізнання.

Персонажі роману – Говінда, Будда, Камала, Камасвами та Васудева – функціонують як семіотичні вузли, що втілюють різні аспекти життя, духовної мудрості та соціальної практики. Взаємодія з ними формує процес пізнання, де індивідуальний досвід, етична рефлексія та міжкультурні інсайти стають рівноцінними елементами гармонійного розвитку. Через це Гессе демонструє, що справжнє просвітлення неможливе без інтеграції особистого досвіду та культурних символів, без рефлексії над соціальною, моральною та духовною складовими буття.

Сучасна актуальність роману особливо помітна у глобалізованому світі. Текст заохочує до міжкультурного діалогу, уважності та самопізнання, критикує матеріалістичні цінності та культуру споживання, акцентує важливість екологічної свідомості та взаємозв'язку всього живого. У цьому контексті *Сіддхартха* стає не лише художнім твором, а й інструментом розвитку критичного мислення, етичної рефлексії та психологічної зрілості, що допомагає читачеві формувати цілісне, інтегроване розуміння світу та себе.

Таким чином, *Сіддхартха* демонструє універсальність літератури як засобу конструювання смислу, що виходить за межі конкретної культури, часу або релігійної доктрини. Гармонія у романі постає як ефект взаємодії, діалогу і трансформації – між традиціями, ідеями, духовними підходами та власним «я». Робота Гессе підтверджує, що шлях до гармонії не обмежується зовнішніми правилами чи готовими рецептами, а формується у процесі особистого досвіду, інтеграції різномірних кодів та осмисленої взаємодії з навколишнім світом.

У підсумку, *Сіддхартха* залишається актуальним не лише як класичний філософський роман, а й як семіотична модель духовного та міжкультурного розвитку. Він пропонує читачам карту для внутрішньої рефлексії, методологію створення смислу та натхнення для пошуку балансу, гармонії та особистої цілісності у складному і мінливому світі.

1. Baumann G. (1990). Archetypischer Heilsweg. Hermann Hesse, C. G. Jung und die Weltreligionen. Rheinfelden: Schäuble Verlag, 110.
2. Griffin E.M. (2012). Semiotics of Roland Barthes. A First Look at Communication Theory, 8 th Ed., New York, New York: Mc Graw Hill. 332-343.
3. Hatem Sara Jadou, Iman M. M. Muwafaq Al Ghabra (2021). Barthes' Semiotic Theory and Interpretation of Signs International Journal of Research in Social Sciences and Humanities.11(3). 470-482.
4. Hesse H. (2007) Siddhartha. Eine indische Dichtung. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag. 121.
5. ДАО ДЕ ЦЗІН (2020). Фоліо. 96 с.

DOI: 10.61718/mon202601.03

Ничкалюк Віталій Григорович

Кандидат історичних наук

Київський аграрний університет Національної академії аграрних наук України

2.2. Діяльність академіка К. Г. Воблого в умовах інституційного становлення вітчизняної академічної науки в Україні (перша половина ХХ ст.): історичний вимір

Становлення української національної географії датується кінцем ХІХ – початком ХХ ст. Це пов'язано з діяльністю Наукового товариства ім. Шевченка, а також з творчістю С. Рудницького і П. Тютковського – засновників української національної географічної школи. Товариство ім. Шевченка було створене у Львові 1873 р. спільними зусиллями українців з Наддніпрянщини і Галичини під керівництвом О. Кониського і, по суті, відіграло роль Національної академії наук. При товаристві було три секції, серед яких географічні дослідження організовувались математико-природописно-лікарською секцією. Завдяки зусиллям секції розвивались дослідження з природничих наук, в тому числі й географії.

Інтенсивні процеси індустріалізації українських земель на рубежі ХІХ-ХХ ст. викликали досить чітку спеціалізацію окремих регіонів. Зокрема, південна і центральна Україна спеціалізувались на сільськогосподарському машинобудуванні, лісостепова і степова – на цукровій промисловості, а згодом – на гірничо-видобувній, металургійній, хімічній, металообробній промисловості. Уся територія України стала

важливим районом харчової промисловості. Згодом почало розвиватися транспортне машинобудування (залізничне і кораблебудування), промисловість будівельних матеріалів, шкіряна та інші галузі. Якщо у степовому регіоні в першій половині XIX ст. переважало тваринництво, то в другій половині – товарне виробництво зерна на експорт. У цей же час лісостеповий регіон став основним виробником цукрових буряків.

У цей період набули поширення і економіко-географічні дослідження. У постійний науковий обіг увійшов термін «економічна географія». Визначилися напрями економіко-географічних досліджень: антропогеографічний; етногеографічний; галузево-статистичний; районний. Все це зумовило появу четвертого етапу розвитку географічної науки – економіко-географічного.

Особливо важлива роль у становленні економічної географії України як науки і навчальної дисципліни належить академіку К. Г. Воблому. Його підручник «Економічна географія України» (1919) був першою повною вітчизняною економічною географією і витримав 6 видань. У ньому вперше в Україні зроблена спроба визначення предмету економічної географії. На думку академіка, «економічна географія вивчає стан окремих галузей господарського життя народу – сільського господарства, гірничо-заводської та обробної промисловості, торгівлі, шляхів сполучення і засобів зв'язку в їх географічному поширенні». Крім того, К.Г. Воблий запропонував цілком струнку структуру економічної географії та сформулював її завдання. Зазначалося, що вона повинна «описувати господарську діяльність українського народу з погляду її географічних умов».

Таким чином, теоретико-методологічний доробок академіка К.Г. Воблого заклав підвалини формування власне вітчизняної економічної географії, а сам вчений справедливо вважається фундатором української економічної і соціальної географії. Він був її лідером впродовж першої половини XX ст.

Сучасник К. Воблого, Валентин Садовський в праці «Нарис економічної географії України» (1919) відзначив походження економічної географії від наук економічних, зокрема від політичної економіки. На його думку, економічна географія «вивчає стан господарства в теперішній час; вона намагається дати уявлення про стан усіх галузей народного господарства, змалювати картину того, що уявляє господарське життя сучасного громадянства». Під об'єктом дослідження економічної географії вчений розумів світове господарство, яке, на його думку, є результатом розвитку національних господарських організацій: «Господарське життя зв'язало всі народи, всі держави в єдиний організм і утворило вперше в людській історії світове господарство».

Головною лінією у визначеннях предметної сутності економічної географії представниками традиційної школи проходить думка про те, що економічна географія є наукою про стан окремих галузей господарства. Об'єктом її вивчення вони вважали не саму територію, а господарську діяльність людини, різноманітні види господарства на цій території, але не в цілому, а за окремими галузями. Представники традиційного напрямку нагромаджували інформацію, необхідну для подальшого розвитку науки. Дуже важливим з точки зору теоретико-методологічного становлення економічної географії було широке застосування в їхніх працях цілої низки статистико-математичних методів дослідження.

Другою вихідною базою теоретико-методологічних досліджень в економічній географії були загальногеографічні ідеї, представлені двома напрямками – антропогеографічним та районним. Спільним для них є те, що їхні автори вважали економічну географію географічною дисципліною.

Антропогеографічний напрям виник і розвивався в Україні паралельно з галузево-статистичним у час, коли економічна географія наростаючими темпами відходила від суто географічного знання і наближалася до економічної науки. Відтак його поява була дуже вчасною і необхідною заради збереження цілісності географічної науки.

Засновником цього напрямку був С. Л. Рудницький, його учні В. Геринович, В. Кубійович, О. Степанів. На їхню думку, об'єктом вивчення економічної географії (як і географії взагалі) є земля, а людина є одним із багатьох предметів, які наповнюють поверхню землі, і досліджується він поряд з такими предметами, як ґрунти, рослини, тварини тощо.

Отже, в центрі уваги представників антропогеографічного напрямку, знаходилася людина. Так, С. Л. Рудницький у своїй оригінальній праці «Нинішня географія» (1905) [1] наполягав, що «антропогеографія досліджує причинні відношення людини до всіх головних географічних явищ...». Важливим доробком С. Рудницького для розвитку географії взагалі і економічної географії, зокрема, є окреслення суті географічних законів та виявлення їх різноманітності.

Істотне методологічне значення мала і розроблена С. Рудницьким структура географічної науки, яку він поділяв на дві взаємопов'язані великі групи дисциплін – загальну та спеціальну. Антропогеографію він відносив до першої групи поряд з математичною, фізичною та біологічною географією. В свою чергу, в структурі антропогеографії вчений виділив географію людини, географію культури, політичну географію та економічну географію. Якщо взяти до уваги ще й розробку С. Рудницьким теоретичних основ військової

географії (1914), то запропоновану ним структуру антропогеографії можна вважати фундаментальною у відношенні до сучасної суспільної географії.

В. Садовський, розглядаючи світове господарство як об'єкт дослідження економічної географії, також обґрунтовує категорію економічного району: «Під економічним районом слід розуміти певну відмежовану територію, на якій господарське життя в цілому чи певна група господарських явищ зв'язана певною закономірністю». Вчений підійшов до розуміння економічного району як територіального комплексу (системи). Він запропонував свою класифікацію економічних районів: природно-історичні, економічні та змішані. Вчений поділяв економічні райони на інтегральні та спеціальні.

Великого значення В. Садовський надавав ролі історичного чинника в розміщенні виробництва. Факторами історичного порядку в значній мірі визначалися такі важливі моменти в господарському житті, як, наприклад, розподіл земельної власності і форми землеволодіння, розміри нагромадження капіталів, господарські навички, господарська психологія сучасних поколінь, активних учасників теперішнього господарського життя, в певній своїй частині зв'язані з традицією, утвореною протягом історії.

Отже, визначальними принципами економічного районування, за В. Садовським, були природно-географічний та етно-історико-географічний. На початку 1930-х років галузево-статистичний і антропогеографічний напрями в Україні були різко засуджені як буржуазні. Під впливом нових ідей окремі представники цих напрямів почали переглядати свої концепції.

Зважаючи на обставини, змушений був еволюціонізувати від галузево-статистичного розуміння економічної географії до районного і К. Г. Воблий. Вчений вважав, що економічний район – це територіально-господарський комплекс зі специфічним просторовим поєднанням продуктивних сил. На основі групування областей за спільністю економічних характеристик вченим була запропонована оригінальна схема економічного районування України. Таким чином, районний теоретико-методологічний напрям в економічній географії з другої половини 1930-х і до початку 1990-х років був визначальним.

Розробка ж решти напрямів економічної географії перемістилася за межі Радянського Союзу, в основному до Західної України, що значною мірою було пов'язане з репресіями проти вчених та наукових інституцій у радянській Україні. Тож у міжвоєнний період галицько-українська географія уособлювала тенденції і рівень розвитку всієї української науково-географічної думки, її організаційні форми. Цей період характеризувався завершенням етапу становлення української суспільної географії загалом. Серед проблем, які досліджувалися, домінували суспільно-географічні: власне теоретичні, демографічні, етногеографічні, політико-географічні, економіко-географічні, історико-географічні, картографічні та інші.

Важливим чинником, що впливав на розвиток української географії у цілому було суспільно-географічне положення України між Заходом і Сходом, яке характеризується багатьма ученими як межове. Межовість призводила до того, що часто географічна наука розвивалася у різних культурно-цивілізаційних соціумах: на Заході – в системі польського чи айстро-німецького, на сході – російського (відповідно розвиток антропогеографії і економічної географії галузево-статистичного напрямку).

Значні доробки в галузі економіко-географічних наук були забезпечені інтенсивними статистичними розробками. В 20-х роках, коли ще не склались єдині для тодішнього СРСР народногосподарські плани, статистична діяльність в Україні була централізованою. Керівним статистичним органом було Центральне статистичне управління України (ЦСУУ), яке очолював М. Авдієнко. ЦСУУ користувалось певною автономією як у галузі статистичних розробок, так і статистичних публікацій. Найвідомішими публікаціями в галузі української статистики на той час були «Статистика України» (за 1921-1931 рр. опубліковано 209 випусків серіями по галузях господарства у вигляді довідників і монографічних праць), «Статистичний бюлетень» (двотижневик, що видавався в 1921-1925 рр.), «Статистична хроніка» (протягом 1925-1929 рр. вийшло 152 випуски), «Вісник статистики України» (квартальник 1928-1930 рр.), «Народне господарство України» (довідники-щорічники за 1919, 1921, 1921-1922, 1924-1925 рр.), «Україна» (статистичні щорічники за 1925, 1926, 1928, 1929 рр.). У 1924-1928 рр. видавався щоквартальник «Фабрично-заводська промисловість України».

Розвиток української статистики завдячує працям економістів та економгеографів К. Воблого, В. Косинського, Г. Кривченка, Й. Пасхавера, Й. Шимановича, а також демографів М. Птухи, Ю. Корчака-Чепурківського, Ю. Масютина, П. Пустохода, С. Томилина, М. Трацевського, А. Хоменка.

Бурхливим розвитком економіко-географічних досліджень України знаменуються 20-ті роки. У складі Академії Наук працювали Інститут кон'юнктури, Інститут демографії, кафедра економіки України. У складі Соціально-економічного відділу АН працювали кафедри статистики, економіки торгівлі й промисловості, науки про фінанси, політичної економіки, історії народного господарства. Серед академіків були такі відомі вчені, як М. Туган-Барановський (політеконом, перший голова Соціально-економічного відділу), якого вважали

найкращим слов'янським економістом, В. Косинський (аграрник), Р. Орженцький (політеконом), М. Птуха (статистик, демограф), К. Воблій (економгеограф), В. Левитський (економіст-історик), О. Шліхтер (аграрник).

Значну частку економіко-географічних досліджень концентрувало Товариство економістів, у складі якого працювали комісія для вивчення народного господарства (голова К. Воблій) і комісія для вивчення фінансових справ (голова Л. Яснопольський). У «Збірниках соціально-економічного відділу» видавались праці комісій («Праці семінару для вивчення народного господарства України», 6 томів; «Праці комісії для вивчення народного господарства», 3 томи; «Праці комісії для вивчення фінансових справ», 5 томів та ін.). Ряд економіко-географічних праць опубліковано у збірнику Кабінету для вивчення Поділля, у «Віснику Одеської комісії краєзнавства» (5 випусків секції вивчення природних багатств), в «Записках Одеського при ВУАН товариства» (5 томів соціально-історичної секції). У наукових збірниках Київського («Техніка, економіка і право») та Одеського («Господарство та право») інститутів народного господарства. К. Г. Воблій теж було опубліковано ряд економіко-географічних праць.

У 1921 р. при Держплані було створено комісію по електрифікації України (КЕУ), яка працювала до 1929 р. Комісією організовано декілька економіко-географічних досліджень, які були пов'язані з будівництвом Штерівської, Гришинської, Лисичанської теплових електростанцій, Дніпрогесу, електрифікацією транспорту і т.ін.

У 1928 р. було створено Комісію по вивченню народного господарства України під керівництвом К. Воблого. Ця комісія підготувала науковий збірник «Становище сільського господарства степової України». В 1929 р. Комісія ВУАН по вивченню природних багатств складала перспективний п'ятирічний план вивчення продуктивних сил України, а в 1930 р. в системі ВУАН засновано Інститут соціальної реконструкції сільського господарства. У зв'язку зі складанням п'ятирічного плану було виконано кілька економіко-географічних праць комплексного характеру («Природні продуктивні сили УРСР», 1928 р.; «Шляхи народногосподарського розвитку УРСР», 1928 р.; «Степова Україна», 1930 р.).

У 1928 р. видано перший географічний атлас України. Розміщення господарства України відображено і в загальносоюзних картографічних виданнях («Атлас промисловості СРСР», 1929–1930 рр., «Карта землеробства СРСР», 1926 р.). Видано декілька посібників з економічної географії України. В працях М. Шрага, Г. Кривченка, А. Капорського, О. Попова про зовнішню торгівлю йшлося про Україну як самостійну економічну одиницю.

Цей період позначився активним розвитком історичної географії та економічної історії у працях М. Слабченка, О. Оглоблина, Н. Полонської-Василенко та інших дослідників. Наприкінці 1920-х років у науковому дискурсі постало гостре питання міжреспубліканських економічних відносин. Зокрема, В. Доброгаєв обґрунтував бюджетну донорівську роль України в межах СРСР, а М. Волобуєв концептуально довів самодостатність українського господарського комплексу та його здатність до інтеграції у світову економіку. Ці ідеї були офіційно засуджені як прояви «економічного націоналізму» (волобуєвщина).

Паралельно розв'язувалася проблема кореляції адміністративного устрою з економічним районуванням. Протягом 1920-1930-х років відбулася низка трансформацій: від губернського поділу до окружної, а згодом – триступеневої системи управління (центр – округа – район). Процес реформування відображав суперечність між централізаторськими тенденціями союзного уряду та прагненням республік зберегти автономні важелі управління. Адміністративно-господарські реформи того часу були спрямовані на створення жорсткої вертикалі державного та партійного керівництва шляхом штучного поєднання територіального поділу з потребами планової економіки.

Процеси економічного районування України у 1920-х роках супроводжувалися гострою дискусією між союзним центром та республіканським керівництвом. Згідно з планом ГОЕЛРО (1920 р.) та проектами Держплану СРСР (1921-1922 рр.), пропонувалося розчленування території України на окремі промислові та сільськогосподарські зони. Зокрема, проекти І. Олександрова та Г. Крижановського передбачали виокремлення індустріальних районів (Харківщини, Донбасу, Придніпров'я) зі складу республіки, що мотивувалося ідеологічними чинниками.

Попри опір українського уряду, якому вдалося на певний час (1924 р.) утвердити статус УРСР як єдиного економічного району, територіальна цілісність республіки зазнала втрат, зокрема через відчуження Східного Донбасу.

Наукове обґрунтування районування в цей період розвивалося у двох напрямках: інтегральному та галузевому. У працях М. Колосовського Україна розглядалася крізь призму трьох великих гірничо-промислових районів. Водночас академік К. Воблій запропонував природно-господарський підхід, поділивши територію на три макрозони: Полісся, Лісостеп та Степ. У межах Лісостепу вчений розрізняв Правобережжя і Лівобережжя, а в Степовій зоні виокремлював спеціалізовані райони – гірничо-промисловий (Донбас) та хліботорговельний, що демонструвало глибокий аналіз взаємозв'язку природних умов та економічного потенціалу.

Розвиток економіко-географічної думки наприкінці 1920-х років позначився активним пошуком оптимальних моделей територіальної організації господарства. Зокрема, у працях М. Шрага та Р. Яновського було обґрунтовано поділ республіки на шість районів, тоді як І. Зільберман у своїх дослідженнях виокремив сім промислових зон із особливим акцентом на індустріальному потенціалі Києва та Харкова. Важливим чинником наукового поступу стала діяльність інституцій поза межами тогочасної УРСР. На західноукраїнських землях провідну роль відігравали Наукове товариство ім. Шевченка та мережа кооперативних установ, де наукові розвідки Галичини, Буковини та Закарпаття представляли К. Левицький, Є. Храпливий та інші вчені. Водночас в еміграційних центрах Польщі та Чехословаччини наукову тяглість забезпечували Українське економічне бюро, Українська господарська академія та Український вільний університет, де В. Кубійович, В. Тимошенко та Ф. Щербина здійснювали комплексний аналіз українського господарства в європейському контексті.

Центральною постаттю вітчизняної науки цього періоду виступає академік К. Г. Воблий, який став фундатором української економіко-географічної школи. Його багатогранна діяльність на посаді віцепрезидента ВУАН та керівника профільних комісій дозволила інтегрувати статистичні та географічні методи в єдину систему дослідження продуктивних сил. Учений розробив оригінальну теорію районування, запропонувавши схему з п'яти макрорайонів на основі синтезу природних та економічних чинників. Його фундаментальна праця з історії цукрово-буракової промисловості стала класичним взірцем історико-економічного аналізу, а виданий у 1919 році перший підручник з економічної географії України заклав методичну основу для національної вищої школи. Вагомий внесок у цей процес зробив також професор Г. Кривченко, чий дослідження в царині статистики та зовнішньої торгівлі суттєво доповнили загальну картину економічного ландшафту України у міжвоєнний період.

Період кінця 1920-х – початку 1930-х років у вітчизняній науці позначився як вагомими інтелектуальними здобутками, так і системними репресіями проти провідних представників економічної та географічної шкіл. Особливого розголосу набула концепція М. Волобуєва, який обґрунтував самодостатність українського господарського комплексу як історично сформованого цілісного організму, за що згодом зазнав політичних переслідувань. Паралельно в еміграційних колах Кракова розпочалася активна наукова діяльність В. Кубійовича, чий напрацювання в галузі географії та картографії стали фундаментальними для національної науки.

Значних втрат зазнала демографічна та статистична школа, зокрема через репресії проти академіка М. Птухи. Очолюючи Інститут демографії АН, він розробив унікальні методики екстраполяції та аналізу демографічних процесів, що відображено в його працях з вивчення смертності населення. Водночас розвиток промислового потенціалу та районування координували академік Л. Яснопольський, який фокусувався на продуктивних силах Донбасу і Придніпров'я, та інженер І. Александров, чий дослідження лягли в основу проекту Дніпрогесу. Організаційну та наукову роботу в межах Соціально-економічного відділу ВУАН також очолював О. Шліхтер.

Становлення української економіко-географічної школи у першій третині XX ст. відбувалося на тлі глибоких інституційних трансформацій та ідеологічних викликів. Посилення політичного тиску у 1930-х роках призвело до репресій проти цілої плеяди вчених, зокрема К. Дубняка, А. Ярошевича, С. Кривецького та В. Гериновича, чий доробок у царині краєзнавства, аграрної бібліографії та регіоналістики заклали підвалини прикладного аналізу національного господарства. Попри трагічні долі багатьох дослідників, цей період відзначився розквітом демографічних розвідок М. Трацевського, праць із географії торгівлі О. Попова, а також концептуальних студій П. Кованька-Кованківського, К. Коберського та А. Синявського.

Ключовою постаттю вітчизняної науки став Костянтин Григорович Воблий (1876-1947). Отримавши початкову теологічну освіту, він свідомо обрав шлях світської науки, завершивши у 1904 р. юридичний факультет Варшавського університету. Його фахове становлення відбувалося під впливом фундаментальної університетської програми, що поєднувала правові дисципліни Ф. Леонтовича та Ф. Зігеля з курсом політичної економії Г. Симоненка. Додаткове вивчення філософії, психології та всесвітньої історії сприяло формуванню широкого міждисциплінарного світогляду вченого.

Варшавський період забезпечив К. Воблого унікальним досвідом роботи у статистичному комітеті, що згодом реалізувалося у його магістерській дисертації (1909 р.). У цій праці вчений проаналізував генезис польської промисловості, довівши вирішальну роль соціально-правових реформ та відкриття зовнішніх ринків у переході від мануфактурного до фабричного виробництва. Його подальша докторська дисертація (1911 р.), присвячена німецьким господарським переписам, стала методичним еталоном для розвитку вітчизняної статистики та була використана при підготовці загальнодержавних переписних кампаній.

Дореволюційний етап діяльності К. Воблого позначився не лише фундаментальними розвідками в галузі теоретичної статистики та економіки землеробства, а й активною організаційною роботою. Обіймаючи посади

декана та ректора Київського комерційного інституту, він закріпив методичні засади викладання економічних дисциплін. Його наукова спадщина цього періоду, що охоплювала аграрні питання та теорію страхування, стала підґрунтям для формування сучасної української економіко-географічної школи, що базувалася на поєднанні глибокого теоретичного аналізу з практичними потребами державного будівництва.

Друга половина XIX – початок XX ст. ознаменувалися розвитком вищої освіти та науки як невід’ємних складових культури нації. На сучасному етапі української державності багато визначних постатей, внесок яких залишився поза увагою дослідників. З метою пошуку оптимального шляху вирішення цієї проблеми, актуальними стають дослідження пов’язані з історією економічної освіти та науки. У цьому зв’язку, важливе значення має персоніфікований внесок окремих особистостей, що дозволить розкрити еволюцію економічних знань серед населення того часу, виокремити ті аспекти, які залишилися актуальними донині.

Прийняте 1896 р. і доповнене в 1900 р. загальне положення про комерційні навчальні заклади, відкривало широкий простір громадській і приватній ініціативі щодо організації комерційної освіти в державі.

До особистостей, які безпосередньо були причетні до підготовки кадрів вищої кваліфікації належав професор Костянтин Григорович Воблій, який присвятив значну частину свого творчого життя педагогічній діяльності.

Після закінчення вищого навчального закладу, з дозволу міністра народного просвітництва та товариша міністра від 23 грудня 1904 р. за № 14440 попечителем варшавського навчального округу за № 13, К. Г. Воблого залишили при Варшавському університеті терміном на два роки для підготовки до професорського звання по кафедрі політичної економіки і статистики з оплатою 600 руб. в рік зі спеціальних коштів університету.

На основі наукового аналізу архівних джерел з’ясовано, що у 1906 р. на юридичному факультеті Імператорського університету Святого Володимира майбутній учений склав іспит на ступінь магістра політичної економіки і статистики. Разом з тим, К. Г. Воблого заохотили матеріально, адже Міністр народного просвітництва та його заступник від 5 лютого 1906 року за № 2711 дозволили видати йому винагороду з коштів, які визначені § 5 ст. 3 кошторису Міністерства народного просвітництва. У той час, існувала система звань та чинів, без якої не можливо було влаштуватися на певну посаду, а також отримати бажане дворянство. Тому вищим наказом від 18 березня 1906 року за № 17 К. Г. Воблого відповідно до «Табелю про ранги» затвердили в чині X класу колезького секретаря зі старшинством.

Результати дослідження засвідчили, що перший педагогічний досвід Костянтин Григорович отримав, працюючи з 1906 р. по 15 січня 1907 р. викладачем законодавства у Варшавській чоловічій гімназії № 1. Підтвердженням чого є посвідчення за № 51 від 10 січня 1907 р.. Лише згодом, опікуном Київського навчального округу від 30 грудня 1906 р. за № 26857, був допущений до читання лекцій з політичної економіки і статистики в Університеті Святого Володимира на посаді приват-доцента.

За публічно захищену 28 квітня 1909 р. дисертацію «Нарис по історії польської фабричної промисловості» рада Університету Святого Володимира присвоїла К. Г. Воблому ступінь магістра політичної економіки і статистики.

На весняне півріччя 1909-1910 рр. вчений з науковою метою був відправлений за кордон у м. Варшаву і Санкт-Петербург. Після повернення з творчого відрядження, Вищим наказом від 25 січня 1910 року за № 6 призначений на посаду екстраординарного професора на кафедру політичної економіки і статистики [2, арк. 5].

З’ясовано, що 19 травня 1911 р. у раді Київського університету К. Г. Воблій захистив докторську дисертацію на тему «Третій професійно-промисловий перепис у Німеччині». Дисертація була видана окремою монографією, в основу якої було покладено матеріали проведених у 1882, 1895 і 1907 рр. господарських переписів у Німеччині, інших європейських країнах, а також у США. Ці переписи дали змогу простежити еволюцію економічного розвитку Німеччини за 25 років, узагальнити методику їх проведення і техніку статистичних обчислень. У дослідженні автор доводив, що дрібні сільськогосподарські підприємства конкурують з великими, а кожен новий перепис підтверджує їх успіх.

Особливої уваги заслуговує його науково-освітня робота у Київському комерційному інституті (ККІ) (нині – Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана). З’ясовано, що водночас під час педагогічної діяльності у Київському університеті Святого Володимира з 1912 по 1917 рр. К. Г. Воблій працював професором кафедри політичної економіки Київського комерційного інституту. Опублікував план створення соціального кабінету при музеї інституту, а з 1917 по 1919 рр. обіймав посади вченого секретаря ради і виконуючого обов’язки ректора.

Задум щодо вищого навчального закладу з розповсюдження комерційних та економічних знань у Києві виник ще у 1903 р., але історія створення Київського комерційного інституту бере свій початок з 1906 р., коли були засновані Вищі комерційні курси, які згодом реорганізувалися в інститут.

Протягом 1906-1907 навчального року з метою заснування нового типу навчального закладу, раді доводилось розробляти плани і програми викладання. Досить важливою обставиною було те, що конкурс на курси оголосили в другій половині серпня і тому організувати навчальний процес протягом короткого терміну було досить складно. Також доводилося миритися з незручностями приміщень, відсутністю кабінетів і лабораторій. До речі, ці труднощі не відбилися на постановці викладання, так як викладачі відповідних предметів мали можливість використовувати університетські кабінети, а до лабораторних занять планувалося долучитися наступного навчального року, після прослуховування теоретичного курсу неорганічної хімії, що не порушувало навчальних планів.

Протягом 1906 року діяльність Ради курсів Київського комерційного інституту (ККІ) характеризувалася високою інтенсивністю, спрямованою на розробку навчальних планів, адміністративне реформування та підготовку нового статуту закладу. Ключовим стратегічним завданням Ради було перетворення інституту з приватного на громадський навчальний заклад із подальшою державною акредитацією Міністерством торгівлі та промисловості.

В основу науково-педагогічної концепції ККІ було покладено досвід вищих торговельних шкіл Німеччини, де пріоритет надавався поєднанню фундаментальної теоретичної бази з прикладною спрямованістю навчання. Рада інституту виступала гарантом академічної якості та фінансової стабільності закладу, сприяючи створенню науково-допоміжних установ та зміцненню кадрового потенціалу.

До складу Ради входили провідні науковці, які мали вчені ступені та визначні заслуги у педагогічній сфері. Зокрема, під керівництвом директора М. Довнар-Запольського працювали відомі професори та приват-доценти, серед яких М. Цитович, С. Егізаров, О. Гуляєв та В. Бажаєв. Важливою постаттю у складі Ради був приват-доцент Університету Святого Володимира К. Г. Воблий, чия участь в організаційній роботі спільно з іншими представниками академічної еліти Києва (А. Одарченком, М. Володкевичем) сприяла швидкому становленню ККІ як провідного економічного освітнього центру. Слід відмітити, що до навчального комітету ККІ входили А. Ф. Одарченко, О. О. Русов, К. Г. Воблий, В. Г. Бажаєв [3, арк. 15].

До слухачів курсів зараховували осіб, які закінчили повний освітній курс у середніх навчальних закладах. Згодом було вирішено, що вступати на курси мають право люди зрілого віку, що займаються торговельною або банківською справою. Виключення службового цензу було зроблено для невеликої категорії людей, які мали свідоцтво про закінчення 6 класів гімназій, торговельних шкіл Міністерства торгівлі і промисловості.

Звертаючись до історії становлення Київського комерційного інституту, варто акцентувати увагу на тому, що проект статуту був розроблений та поданий на розгляд до Міністерства торгівлі і промисловості весною 1907 р. Але затвердили його лише у травні 1908 р. і з цього часу курси реорганізовувалися в Київський комерційний інститут. Слід зазначити, що ідея створення інституту належить першому ректору М. В. Довнар-Запольському, який вважав, що набуття економічних та комерційних знань є найважливішою умовою будь-якої практичної діяльності у сфері торгівлі.

Наприкінці 1908 р. за ініціативою директора інституту М. В. Довнар-Запольського, професора П. С. Чековича і приват-доцента К. Г. Воблого на ім'я Київського губернатора було подано заяву про організацію товариства економістів з метою поширення комерційних знань. Після його резолюції, 11 лютого 1909 р. було засновано товариство економістів при Київському комерційному інституті у складі: В. Г. Бажаєв (голова), К. Г. Воблий, О. О. Русов, О. І. Ярошевич, В. Я. Головня. За час свого існування товариство успішно займалося науковою діяльністю, досліджуючи актуальні проблеми економічної науки і, зокрема здійснювало аналіз та узагальнення економічного становища України, регіону, який розвивався швидкими темпами. Діяльність товариства безумовно сприяла приділенню гідної уваги науково-дослідній роботі в комерційному інституті.

Матеріально-технічне становище Київського комерційного інституту забезпечувало товариство опіки над вищою комерційною освітою м. Києва. Воно створене у квітні 1909 року, з метою господарської діяльності, будівництва приміщень, організації й поповненні бібліотеки, оснащення музею, спеціалізованих кабінетів і лабораторій. К. Г. Воблий був обраний до керівної ради товариства та працював у складі бібліотечної комісії.

Крім основної бібліотеки для практичних занять з окремих галузей знань, були організовані ще й допоміжні бібліотеки та читальні. Так, при Статистичному кабінеті, де проводили практичні заняття із статистики, було відкрито бібліотеку і читальню зі спеціальними статистичними матеріалами земств, міст,

залізниці. В основу цієї бібліотеки була покладена цінна література, пожертвована викладачем статистики О. О. Русовим. Загалом у бібліотеці налічувалося 1500 т. літератури.

Товариство сприяння розповсюдженню комерційних знань, затверджене 8 грудня 1910 року, мало на меті поширення знань про економічні та комерційні науки в межах Південно-Західного краю: право заснування денних та вечірніх торговельних класів, курсів спеціальних предметів комерційного профілю, торговельних шкіл та комерційних училищ. Окрім того, організацію публічних лекцій та виступів з рефератами, що мали відношення до торговельно-промислової справи, а також заснування мережі спеціальних музеїв тощо. В цьому товаристві К. Г. Воблій входив до керівного комітету та очолював комісію з організації і проведення публічних лекцій.

Як уже зазначалося, з 1910-1911 навчального року К. Г. Воблій став деканом економічного відділення і очолював його до 1917 р. Освітня робота сформувала наукові інтереси вченого та визначила проблематику наукових досліджень.

Приват-доцент К. Г. Воблій читав лекції із загального курсу «політичної економіки» по 4 години на тиждень в осіннє півріччя. Програма курсу включала наступну тематику: коротку характеристику економічних шкіл і напрямів. Загальна методологія. Виробництво та його фактори – природа, праця, капітал. Суспільні умови виробництва. Просте і складне співробітництво. Організація підприємств і їх форми. Обмін. Вчення про цінності. Гроші. Кредит. Банки. Біржі. Шляхи сполучення. Торгівля. Політика внутрішньої торгівлі. Кризи. Розподіл. Дохід та його види. Заробітна плата. Дохід на капітал. Земельна рента. Взаємовідносини окремих категорій суспільного доходу. Споживання. Розмір і характер споживання окремих суспільних класів. Житлове питання. Зразкові бюджети. Споживчі суспільства.

Таким чином, проаналізувавши програму курсу «політичної економіки», яку розробив К. Г. Воблій, слід відмітити, що автор розглядав всю систему суспільних відносин, їх взаємодію з продуктивними силами, політичними, ідеологічними та соціальними інститутами. Методологічно програма курсу повністю відповідала вимогам того часу. Крім того, слід констатувати, що предмет «політична економіка» не втратив актуальності донині та вивчається студентами економічних вишів, як галузь економічної науки.

Творчий потенціал К. Г. Воблого проявлявся у його численних дослідженнях з економічних проблем, зокрема історико-економічного характеру, розвитку цукрово-буякової промисловості тощо.

Саме в цей час, коли К. Г. Воблій очолював економічний факультет, інститут розпочав активно проводити підготовку й видання підручників. Серед авторів – відомі професори: Є. Слуцький, О. Русов, Д. Граве, М. Довнар-Запольський та інші. Звертаючись до науково-педагогічного доробку вченого, доречно зауважити, що у цей період він підготував і видав низку підручників. Серед праць доцільно виділити університетські курси: «Статистика», який витримав шість перевидань, короткий курс «Політична економіка» (два видання), «Основи економіки страхування» (два видання), «Економічна географія України» (п'ять видань). У останньому К. Г. Воблій стверджував, що «економічна географія України повинна дати опис економічної діяльності народу з огляду її географічної зумовленості».

Проаналізувавши «Навчальний курсу політичної економіки (історія, теорія, фінанси)» (1918) варто відмітити, що підручник складений за новою програмою комерційних училищ. Звідси пояснюється те, що автор не розглядав складні економічні поняття: теорія цінностей, рента тощо. К. Г. Воблій намагався дати доступний опис і узагальнення господарських форм і відносин. Спостерігаючи сучасну розруху, автор зробив висновки, що уряд Російської імперії не знайомий з економічною наукою та законами народного господарства. Учений вважав, що складні економічні питання вирішували економічно малоосвічені люди. Основним завданням представників даного напрямку науки повинна бути широка популяризація економічних ідей в суспільстві. У цих навчальних посібниках автор показав свою здатність зрозумілого і систематичного викладення, вміння доступно трактувати складні питання економіки і статистики, разом з тим дотримуючись високого наукового рівня. Підручниками користувались відомі нам студенти економічного відділення тих часів П. Тичина та В. Елланський (Блакитний) і численна когорта студентів наступних років.

Наприкінці 1917 р. К. Г. Воблій став ректором Київського комерційного інституту. Розпочалися роки нелегких випробувань для інституту: перша світова війна, евакуація, потім реевакуація, руйнівні наслідки, тяжкий матеріальний та фінансовий стан. Потім на передній план виходить інтенсивний перебіг політичних змін. Одразу після лютневої революції 1917 р. почали створюватися Ради робітничих і солдатських депутатів.

У комерційному, що завжди був осередком прогресивних поглядів, створюються викладацькі Ради на відділеннях, які впливали на всі напрями наукового, навчального і господарського життя інституту, а також студентські представницькі товариства, що активно виступають за негайне припинення війни, за відміну сплати за навчання, за звільнення з роботи реакційних професорів.

Попри всі труднощі та негаразди інститут працював, і навіть за ініціативи ректора у стінах цього навчального закладу 13 жовтня 1918 р. відбувся перший Всеукраїнський з'їзд економістів і статистиків, який став генеруючим не лише для подальшого функціонування інституту та викладання навчальних дисциплін, а й вніс суттєві зміни у саму практику організації економічної і статистичної роботи в країні. Та вже через місяць інститут було закрито до квітня 1919 р. Перерва у роботі була спричинена окупацією України австро-німецькими військами й тимчасовою владою Директорії. У приміщеннях інституту жили німецькі офіцери, частину приміщень було зруйновано, пограбовано гордість комерційного вишу – музей товарознавства. Студентство виступало проти закликів гетьманської армії і загальної мобілізації студентів. Про те, як готувалися та проходили такі мітинги протесту, записано у спогадах одного з керівників студентських представницьких товариств О. Довженка, який саме в ці часи був слухачем комерційного, здобуваючи другу вищу освіту. Про участь у таких акціях протесту згадував і Ю. Смолич, описуючи своє нетривале навчання у інституті. У серпні 1919 р. було вторгнення денікінської армії і оголошення воєнного стану, а згодом викладачі й студенти виступили на боротьбу з білополяками та врангелівцями. Очолював їх вже інший ректор.

На початок 1920-х років було запрошено групу видатних учених у галузях економічної науки на чолі з академіком К. Г. Воблим до Таврійського університету. Відкриття цього університету у Сімферополі пов'язували з роллю Криму як авангарду торгівлі з Туреччиною, Персією та Близьким Сходом. Потрібні були спеціалісти-економісти. Для їх підготовки передбачалося залучити професорів та тимчасових лекторів. Умови роботи навряд чи можна назвати легкими: насувався голод, часто політичні амбіції переважали професійне ставлення при вирішенні проблем, почалося некомпетентне втручання обласних партійних органів. Усе це спонукало учених, в тому числі й К. Г. Воблого, шукати роботу у інших центрах країни.

На увагу заслуговує також Київський кооперативний інститут. Наприкінці 1918 р. з ідеєю створити кооперативний інститут у Києві виступив учений зі світовим ім'ям, визнаний суспільний і громадський діяч часів визвольних змагань і самовизначення України – М. І. Туган-Барановський. Він розробив програму навчання й вимоги до випускників, але результатів втілення ідеї побачити йому не довелося. У січні 1919 р. у складі делегації Директорії УНР вчений виїхав до Парижу й помер у дорозі.

Кооперативний інститут, який став носити ім'я Туган-Барановського, від самого заснування підпорядковувався кооперативним спілкам, які фінансували заклад і працевлаштовували випускників. Кооператори не шкодували грошей на свій вищий навчальний заклад, пишалися ним, підкреслюючи, що він є першим, якому немає аналогів у світі.

Залучення потужних наукових сил, зосереджених у Всеукраїнській академії наук, забезпечувало інституту високий рейтинг. Лекції читали: академіки К. Г. Воблий, М. П. Василенко, М. П. Кравчук, Р. М. Орженцький, М. В. Птуха, Л. М. Яснопольський, професори М. І. Мітіліно, В. І. Синайський, П. Р. Сльозкін, П. Л. Кованько. Усі названі викладачі мали багаторічний досвід роботи у Київському комерційному інституті. Головним принципом системи навчання була взаємодія між викладачами та студентами, що втілювалася у лекційній і семінарській формах організації навчального процесу.

Подальша історія цього закладу пов'язана з інститутом народного господарства. 16 листопада 1920 р. Київське Управління вищих навчальних закладів видало наказ згідно з яким Кооперативний інститут приєднано до Київського інституту народного господарства у статусі факультету. Станом на 1 січня 1921 р. кооперативний факультет налічував 394 студентів, а 1 січня 1922 р. чисельність факультету складала 437 студентів. Вже у травні 1922 р. у Київському інституті народного господарства відбулася чергова реорганізація, кооперативний факультет виділили у самостійний технікум, який мав готувати кадри для кооперації. Програма навчання залишилась інститутською.

У вересні 1926 р. рішенням Ради Народних Комісарів кооперативний технікум перетворився у Кооперативний інститут імені В. Я. Чубаря. За ініціативою Всеукраїнської кооперативної спілки у 1927 році в Кооперативному інституті утворюється науково-дослідна кафедра кооперації. Очолив її представник Вуко ради В. М. Целларіус, а К. Г. Воблий був призначений заступником керівника. Кафедра складалася із 3-х секцій: історії і теорії кооперації (керівник – академік К. Г. Воблий), торгівлезнавства (керівник – П. Ф. Височанський, випускник Київського комерційного інституту), фінансово-кредитної секції (керівник – професор К. О. Пажитнов). У Статуті зазначалось, що «кафедра є науково-дослідча і науково-виховна установа УСРР, що має на меті: а) вести науково-дослідчу працю з кооперації, б) готувати наукових дослідників, в) готувати викладачів для вузів».

Через недовгий проміжок часу сталася зміна економічного курсу, країна вступила в другий етап нової економічної політики, коли центр ваги змістився у бік індустріалізації і визначення колгоспів як найбільш доцільної форми кооперування селян. В кооперативному житті визначальними стали політичні, а не економічні

чинники. Творчі дискусії науковців витіснилися ідеологічною боротьбою. Врешті решт одна частина вчених була усунута від наукової діяльності, інших обставини змушували пристосовуватись до ситуації, яка склалася в суспільстві. 1929 р. був роком «великого перелому», дійсно зламали багатьох. Показові приниження й промови-каяття характеризують напружену атмосферу того часу.

Так академік Костянтин Григорович Воблій після публічного каяття в тому, що «все життя вірою і правдою служив буржуазії», більше взагалі не згадував про кооперацію. В умовах запровадження Нової економічної політики (НЕП) в 1923 р. він стає завідувачем економіко-статистичного відділу Біржового комітету Київської товарної біржі, яким керував до 1926 р. Публікує низку статей про торгівлю, проблеми розвитку і розміщення галузей сільського господарства та їх роль у зовнішній торгівлі, про продуктивні сили України, її економічний стан, підземні та наземні багатства, вивчав корисні копалини і писав для популярних видань статті: «Українські самоцвіти», «Промислове використання самоцвітів України», «Лабрадори УРСР і їх промислове використання».

Таким чином, освітня діяльність професора К. Г. Воблого була спрямована на популяризацію та розвиток економічних і комерційних знань. Він проявив себе як талановитий педагог Київського університету Святого Володимира, читав лекції з політичної економіки на Вищих комерційних курсах, а згодом у Київському комерційному інституті. Учений брав активну участь в організації наукового процесу: був активним організатором та членом товариства економістів, товариства опіки над вищою комерційною освітою м. Києва, товариства сприяння розповсюдженню комерційних знань, обіймав посади вченого секретаря ради і виконуючого обов'язки ректора.

На початок 1920-х років академік К. Г. Воблій долучився до становлення Таврійського університету, а також Київського кооперативного інституту імені М. І. Тугана-Барановського, який згодом приєднали до Київського інституту народного господарства у статусі факультету. Згодом кооперативний факультет виділили у самостійний технікум, а останній перетворився у Кооперативний інститут імені В. Я. Чубаря, де К. Г. Воблій був заступником керівника науково-дослідної кафедри кооперації та очолював одну із трьох секцій: історії і теорії кооперації, з яких складалася кафедра.

Еволюційний поступ будь-якої держави безпосередньо залежить від науково-освітнього забезпечення. Першою науковою організацією академічного типу в період становлення державності стала Українська академія наук (1918 р.), яка успішно виконувала і продовжує здійснювати координуючу функцію з розвитку основних галузей вітчизняної науки. У 2018 році Національній академії наук України виповнюється 100 років. За своє столітнє існування вона пережила багато реорганізацій, але незважаючи на це, головним завданням установи завжди було сприяння розвитку вітчизняної науки в цілому та окремих галузей наукових досліджень.

Серед головних чинників, що забезпечують подальший розвиток держави, виключне значення має економічний рівень та організація його наукового забезпечення. Тому на шляху до євроінтеграційних процесів, доцільним є вивчення попереднього досвіду з цього питання, з метою прогнозування подальшого зростання окремих напрямів економічної науки. Яскравим прикладом може слугувати структурна одиниця Академії наук УРСР – Інститут економіки.

До імен, які творили історію становлення та розвитку Національної академії наук України, правомірно зарахувати академіка Костянтина Григоровича Воблого – вченого економіко-географічної науки, фундатора цукрово-бурякової кооперації, організатора галузевого дослідництва.

Структура Української академії наук, з початку її заснування, складалася з трьох відділів: історико-філологічного, математично-природничого та соціально-економічного. На чолі кожного відділу стояли дійсні академіки, що очолювали комісії та структурні одиниці підрозділів.

Окремого комплексного аналізу заслуговує діяльність соціально-економічного відділу, в якому працював К. Г. Воблій. Доцільно відмітити, що його очільником з початку заснування був академік М. І. Туган-Барановський, після смерті останнього, головою обрали академіка Ф. В. Тарановського [4, с. 234].

У 1919 р. структура відділу значно розширилася, поповнившись інституціями: комісією для вивчення звичаєвого права України, постійною комісією для вивчення західно-руського й українського права, Інститутом для вивчення економічної кон'юнктури та народного господарства України, постійною комісією для вивчення соціального питання, комісією для дослідів над бюджетами, Демографічним інститутом, правничо-термінологічною комісією, комісією з присудження премій, «Записками соціально-економічного відділу Української академії наук». Загалом науково-дослідна робота відділу спрямовувалась на вивчення: соціології, народного господарства України, історії західно-руського та українського права, а також звичаєвого права України. Доречно зауважити, що 17 травня 1919 р. К. Г. Воблого обрали дійсним академіком Української

академії наук по кафедрі економіки торгівлі й промисловості, а також головою комісії по вивченню народного господарства України.

Важливе значення, з наукового огляду, мав Інститут для вивчення економічної кон'юнктури та народного господарства України, який було створено 5 грудня 1918 р. за ініціативою академіка М. І. Тугана-Барановського, який був його першим директором. Із середини січня 1919 р. у зв'язку з його виїздом за кордон, Інститут тимчасово очолив М. В. Птуха, а з 22 травня 1919 р. його директором став академік К. Г. Воблій. Восени 1919 р., після від'їзду академіка К. Г. Воблого з Києва, директором був обраний академік М. Р. Орженцький. Перший склад співробітників Інституту був такий: академік М. І. Туган-Барановський (директор), академік К. Г. Воблій, С. П. Тимошенко (керуючий справами), В. В. Полянський (помічник керуючого справами); наукові співробітники – М. С. Голубев, О. М. Горешкевич, В. М. Сперанський, С. М. Шульжєвич, співробітники – Г. З. Разовський, Кушнеренко, Новиков, Несмій.

Співробітники Інституту чітко визначилися з проблематикою, яку розробляли. Вона стосувалася вивчення історії народного господарства України, зокрема кам'яновугільної промисловості Донбасу, капіталістичної оренди на Правобережній Україні, історії чиншового володіння; збирання статистичного та архівного матеріалу щодо розвитку цукрової промисловості України, підготовці бібліографічного покажчика праць М. І. Тугана-Барановського.

Не можливо перебільшити внесок академіка К. Г. Воблого, не лише як очільника інституту, але й організатора, адже за його ініціативою та керівництвом було здійснено збирання статистичного та архівного матеріалу з історії цукрової промисловості України, а також законів про цукрову промисловість з «Полного собрания законов» [4, с. 236].

Щоправда у 1920 р. в Інституті здійснювалися спроби організувати роботу щодо вивчення світової економічної кон'юнктури довоєнного періоду (до 1914 р.). Однак через брак коштів у 1921 р. Інститут припинив свою діяльність. Розробкою його тематики з 1925 р. продовжив займатися семінар для вивчення народного господарства при соціально-економічному відділі ВУАН, а з квітня 1927 р. – комісія для вивчення народного господарства України, до складу якої входили: академік К. Г. Воблій (голова), професор Г. О. Кривченко (заступник голови), О. А. Плевако (секретар), члени комісії – Л. М. Бобир-Бухановський, О. М. Лапоногів, Н. С. Середа, професор Є. Д. Сташевський, В. О. Шпанбок (Харків), професор А. І. Ярошевич, а з вересня 1927 р. – Я. С. Диманштейн (Харків), професор П. І. Фомін (Харків) та професор І. Л. Язмін (Москва).

У 1921 р. головою соціально-економічного відділу ВУАН був академік О. І. Левицький, а під час відрядження його на Полтавщину головував академік Р. М. Орженцький. Секретарем був академік М. В. Птуха. Дійсних членів-академіків було 5: О. І. Левицький, Р. М. Орженцький, М. П. Василенко, К. Г. Воблій і М. В. Птуха. Крім того, у засіданнях відділу брав участь керівник комісії по вивченню народного права, професор В. І. Синайський.

Доцільно зауважити, що при відділі діяли: товариство економістів, товариство правників, статистично-економічний семінар, семінар по вивченню цивільного та народного права, бібліотека відділу.

Товариство економістів при Українській академії наук засновано в 1920 р. за ініціативою Р. М. Орженцького, який був його першим головою. Статут затверджено 9 серпня 1920 р. спільними зібранням УАН. Справами товариства економістів керували загальна Президія та Президія секцій. Загальну Президію очолював: академік Р. М. Орженцький, заступник голови – С. Ф. Іванов, скарбник М. О. Хотовицький, секретар Д. М. Сумневич, член президії П. Я. Стебницький. До Президії секцій входили: кооперативної – академік К. Г. Воблій, Ф. Г. Крижанівський, В. Г. Ганчель; обліку народного господарства – С. Ф. Іванов, С. С. Дезорцев, М. Д. Плєскачевський, П. Х. Нерко, А. А. Падалка; статистичної – академік Р. М. Орженцький, І. Ю. Тренін-Петушков.

Після від'їзду Р. М. Орженцького за кордон (1923 р.), товариство очолив академік К. Г. Воблій. Заступники голови були професор Г. О. Кривченко і А. С. Синявський, секретарем – О. М. Лапоногів. До складу товариства входили почесні, дійсні члени, члени-кореспонденти та члени-співробітники.

Мета товариства полягала в об'єднанні науковців та практиків для економічних досліджень. За структурою, як уже зазначалося, товариство поділялося на три секції: народного господарства України, статистичну та кооперативну. В окремих регіонах існували його філії, завдання яких полягало у збиранні відповідних матеріалів та вивченні економічного життя регіонів.

Доречно зауважити, що у 1928 р. товариство економістів нараховувало 139 дійсних членів, серед яких – 25 членів-кореспондентів та 12 членів-співробітників. Головою був К. Г. Воблій, заступником – Г. О. Кривченко, членами Президії – А. І. Ярошевич і А. С. Синявський, секретарем – О. М. Лапоногів, головою

статистичної секції – академік М. В. Птуха, народного господарства – А. І. Ярошевич, кооперативної – П. Н. Пожарський. За рік відбулося 40 засідань пленумів і секцій.

У 1922 р. помер голова соціально-економічного відділу О. І. Левицький, тому його обов'язки до кінця листопада виконував Р. М. Орженцький, пізніше головою обрали академіка М. П. Василенка. Дійсних членів було 6: академіки М. П. Василенко, К. Г. Воблий, О. М. Гіляров, О. І. Левицький, Р. М. Орженцький, М. В. Птуха.

У жовтні 1925 р. при соціально-економічному відділі було засновано семінар для вивчення народного господарства України, роботою якого керував академік К. Г. Воблий. Він нараховував 23 члени, які вивчали різні галузі економіки України. Кращі доповіді членів друкувалися. Вийшло 3 випуски його «Праць».

Завдання семінару полягали в збиранні та розробці статистично-економічних матеріалів з економіки України, а також підвищенні рівня знань та засвоєнні основних методів науково-дослідної роботи з зазначених питань.

Його робота розпочалася у напрямі вивчення історії економіки цукрової промисловості України. Семінар мав на меті ознайомити його членів з економікою сільського господарства та вивчити історію розвитку цукрової промисловості XIX ст. У подальшому члени семінару обирали та готували індивідуальні теми, які стосувалися різних галузей економіки України.

Засідання семінару відбувалися кожні два тижні ввечері. Таких засідань до 01.01.1927 р. відбулося 20. Серед доповідей відмітимо: О. Плевако «Спроба нарису основних питань з історії економіки цукробурякової промисловості України до 1850 р.», М. Жорніков «Промисловість Київщини в 1923 році», С. Подгасець «Початковий розвиток цукрової промисловості України в зв'язку з сільським господарством у першій половині XIX ст.», А. Борецький «Перші купецькі цукроварні в Україні», З. Орлова «Організація внутрішньої торгівлі цукром у Росії та Україні в першій половині XIX ст.», «Транзит товарів через Україну», академік К. Г. Воблий «Матеріали з історії цукрової промисловості союзу по архівах та бібліотеках Ленінграду», «Методи та плани праці семінару для вивчення народного господарства України», професор А. І. Ярошевич «Описи маєтків», «Капіталістична оренда в Україні перед революцією», О. Плевако «До дат побудування перших цукроварень на Україні», «Дані обліку цукроварень України 1848 р.», П. Деконський «Заробітна плата на цукроварнях України в середині XIX ст.», Воблий В. «Текстильний ринок на Київщині», С. Цейтлін «Цукрова промисловість Київщини», В. Пилипенко «Державна монополія зовнішньої торгівлі», Ю. Черняхівський «Надходження безпосередніх податків по Києву в зв'язку з торгівельною кон'юнктурою» та інші. Таким чином, серед вище зазначених доповідей, які розглядалися на засіданнях семінару, більшість з них стосувалися цукрової промисловості та історії розвитку національного господарства України.

Результати дослідження виявили, що з 1 березня 1925 р. академік К. Г. Воблий виконував обов'язки голови соціально-економічного відділу, головував у товаристві економістів, керував семінаром для вивчення народного господарства України.

Не зайвим було б наголосити, що комісія для вивчення народного господарства України при соціально-економічному відділі ВУАН створена в 1927 р. Робота її була спрямована у двох напрямках – методологічному та народногосподарському. Вона працювала у складі: голови – академіка К. Г. Воблого, 2 штатних наукових співробітників – Г. О. Кривченка (заступника голови) і А. І. Ярошевича (виконуючого обов'язки керівничого) та 12 позаштатних членів. Подальша робота комісії була скерована на докладне вивчення сучасних проблем української економіки.

Крім того, у 1928 р. почала видавати свої праці, основні завдання яких полягали у публікації: студій з сировинної проблеми в Україні, наприклад, щодо врожайності. Також планувалася розробка методологічних матеріалів з історії народного господарства України та аналіз статистично-економічних матеріалів; видання студій з історії української економічної думки й історії статистично-економічних дослідів [5, с. 1].

У 1928 р. академіка К. Г. Воблого обрали Віце-Президентом ВУАН. Його обов'язки зводилися до виконання повноважень Президента у разі його відсутності, тобто керівництва всією діяльністю академії наук, головування на засіданні Ради ВУАН. Підтвердженням зазначеного є те, що 5 листопада 1928 р. на одному з таких засідань учений ініціював розробку нового Статуту академії, потреба у якому назріла давно, адже попередній був схематичним, не відповідав вимогам часу і завданням академічної установи.

Так, Віце-Президент, академік К. Г. Воблий виступив з доповіддю: «Комісія для вироблення інструкції по роботі Президії, планової наради при Президії, проекту нового Статуту ВУАН та склад цієї комісії», в якій учений пропонував створити комісію при Президії ВУАН для розробки інструкції щодо її роботи, планової наради, проекту нового Статуту, відділів, академічних закладів. До складу комісії мали входити: академіки – представники відділів по одному з кожного відділу; один представник від секції наукових робітників; один

представник від місцевому; представники від наукових співробітників по одному від кожного відділу; один представник наукових співробітників від установ, що стоять при Раді ВУАН. На комісію покладалося завдання розробляти різні інструкції та положення про роботу Президії, планової комісії, відділів, академічних закладів, які в подальшому передавалися на розгляд до Народного комісаріату освіти. Також учений звернув увагу на те, що загальні принципи нового Статуту ВУАН та його основні положення мають бути подані в проекті на попередній розгляд Ради ВУАН.

Рада заслухавши доповіді щодо Статуту, ухвалила наступні принципи його складання, відповідно до якого ВУАН – вища науково дослідна установа УСРР, що має репрезентувати й розвивати науку в цілому, окремих галузей наукового дослідження та спрямовувати свою діяльність на соціалістичне будівництво. Крім того, її структура має відповідати завданням науково-дослідної установи та об'єднувати всі наукові дисципліни в цілому.

ВУАН для наукової роботи повинна мати два відділи: 1) математичних, природознавчих, технічних наук; 2) соціальних, економічних наук. Кафедра є основною науковою одиницею. Академічні установи різних типів – інститути, комісії, лабораторії, музеї, кабінети, бібліотеки – можуть існувати при кафедрах або й незалежно від них, обслуговуючи наукові потреби відділів чи цілої академії. Передбачалося, що наукові товариства і секції, як організації науково-громадського характеру, до складу академії не належать, а існують на загальних підставах. Крім дійсних членів та членів-кореспондентів, академія могла обирати почесних членів. За основу в обранні академіків треба покласти чинний порядок обрання, спростивши його. ВУАН налагоджує зв'язок та співпрацю з іншими науково-дослідними установами УСРР, СРСР та іноземними організаціями. У статуті треба передбачати конференції, з'їзди, взаємний обмін науковими доповідями з іншими науково-досвідними інституціями. ВУАН складає план своєї діяльності на базі загального державного плану соціалістичного будівництва та діє в системі інституцій Народного комісаріату освіти УСРР.

Також на зборах Ради академії 5 листопада 1928 р. Віце-Президент К. Г. Воблий виступив з доповіддю: «Про методи та техніку складання п'ятирічного плану наукової діяльності ВУАН». Тези його основних розробок щодо подальшої наукової роботи академії зводилися до того що:

- складання п'ятирічного плану наукової діяльності ВУАН з підведенням фінансової бази має здійснюватися по кожному відділу, комісії, секції;
- усі плани академічних закладів надходять до відповідних відділів ВУАН для розгляду та доповнень;
- відділи, переглянувши плани підпорядкованих наукових закладів та погодивши між собою, передають їх в супроводі доповідної записки до планової наради при Президії ВУАН;
- планова нарада при Президії ВУАН складає загальний план п'ятирічної наукової діяльності ВУАН на підставі поданих їй матеріалів, а також доповідну записку до нього;
- до планової наради подають свої плани наукової діяльності з доповідними записками і ті установи, що стоять при Раді ВУАН;
- зростання кошторисів на п'ятиріччя – збільшено на 20-25% для кожного року;
- у планах і кошторисах на п'ятиріччя треба врахувати також нові комісії та інституції, що мають ще закластися в порядку академічної роботи ВУАН;
- складені плани повинні бути пов'язані з планами Народного комісаріату освіти УСРР, а також у відповідній частині з планами та передбаченнями керівничих, господарчих та планових установ республіки: Держплану, Народного комісаріату земельних справ тощо [6, арк. 29].

Упродовж другої половини 1930-х рр. економіко-географічні дослідження в Академії наук були зосереджені в Інституті економіки та Раді по вивченню продуктивних сил. Координатором економіко-географічних досліджень виступав академік К. Воблий. У перші повоєнні роки Інститут економіки під керівництвом акад. К. Воблого досяг значних наукових результатів, зокрема було підготовлено перший том фундаментальної праці з економічної географії, а також видання про стан господарства України. До головних напрямів діяльності Академії були включені такі питання економічної географії, як розвиток і розміщення галузей господарства, історико-географічні особливості формування галузей господарства та заселення території України. Інститут економіки досліджував проблеми розміщення економіки, територіальний розподіл продуктивних сил, перспективи розвитку економіко-географічних районів, використання енергетичних ресурсів республіки тощо.

У 1936 р. рішенням Президії АН УСРР на базі Інституту економіки Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських інститутів (ВУАМЛІН), Інституту сільськогосподарської економіки Народного комісаріату землеробства УСРР та Бюро економічних досліджень було створено Аграрно-економічний інститут

АН УРСР, який у кінці року був перейменований в Інститут економіки. У 1937 р. до його складу увійшов Інститут демографії і санітарної статистики АН УРСР.

Основне завдання інституту полягало у вивченні проблеми економіки. Структурно він складався з таких секторів: 1) політичної економіки та історії народного господарства; 2) економіки соціалістичної промисловості; 3) економіки сільського господарства; 4) фінансової групи; 5) кабінету світового господарства; 6) статистичного кабінету.

Інститут чітко визначився з напрямками своєї роботи, які полягали у підсумках народногосподарського будівництва УРСР за 20 років Великої Жовтневої соціалістичної революції; підсумках народногосподарського будівництва за другу сталінську п'ятирічку; питаннях соціалістичного розміщення продуктивних сил в другій і третій п'ятирічках; поширенні сировинної бази харчової, легкої і місцевої промисловості, комплексному використанні сировинних ресурсів; питаннях завершення механізації сільського господарства в третій п'ятирічці; підвищенні врожайності зернових культур у третій п'ятирічці на основі узагальнення досвіду передових колгоспів і радгоспів УРСР; підготовці нарисів і збірників з історії народного господарства.

Принагідно зазначимо, що 20 травня 1938 р. за постановою Політбюро ЦК КП(б)У інститут реорганізовано шляхом об'єднання з Радою по вивченню виробничих сил УРСР Академії наук та частиною Інституту демографії і санітарної статистики. Протягом 1938-1939 рр. він мав відділи: економіки та вивчення виробничих сил. Відділ економіки включав групи: промисловості, сільського господарства, перепису населення і статистики. Відділ вивчення виробничих сил – групи вивчення корисних копалин та місцевих водних ресурсів. У цей період для структури Інституту економіки характерним було те, що механічно сполучалися різні галузі в результаті приєднання ліквідованих наукових установ АН УРСР.

Не зайвим було б наголосити, що у 1939-1940 рр. структура інституту знову була реорганізована і мала такі сектори: 1) політичної економіки; 2) економічної географії; 3) економіки соціалістичної промисловості; 4) економіки соціалістичного сільського господарства; 5) радянської торгівлі; 6) історії народного господарства. Завідуючим сектором економічної географії на засіданні Президії АН УРСР від 19 березня 1940 р. затвердили академіка К. Г. Воблого.

Необхідно враховувати й те, що до складу інституту входило два відділи: економіки з групами промисловості, сільського господарства та перепису населення і статистики та вивчення продуктивних сил УРСР з групами по вивченню корисних копалин і місцевих водних ресурсів.

Уже сама назва цих відділів свідчила про заплутаність структури. Адже, відділ економіки не зв'язаний з вивченням продуктивних сил країни, а з іншого боку – відділ вивчення продуктивних сил був відірваний від відділу економіки.

Протягом 1938 звітнього року Інститут економіки опрацьовував такі проблеми:

- 1) стахановський рух в промисловості УРСР – 5 тем;
- 2) розвиток окремих галузей народного господарства УРСР – 2 теми;
- 3) підсумки та шляхи розвитку соціалістичного сільського господарства УРСР – 5 тем;
- 4) перепис та динаміка населення СРСР – 2 теми;
- 5) народно-господарче використання корисних копалин УРСР – 5 тем;
- 6) народно-господарче освоєння водних ресурсів УРСР – 2 теми.

Справедливості ради зауважимо, що у 1938 р. з двадцяти трьох тем планувалося закінчити 7. З них – виконані 4 теми:

1) «Сільське господарство УРСР за 20 років радянської влади» (П. Ф. Нагорний, В. В. Бондаренко та ін.). Цю роботу інститут готував до Всесоюзної сільськогосподарської виставки. Вона була закінчена, але в зв'язку з перенесенням строку відкриття виставки на 1939 р. виникла потреба доповнити тему матеріалами 1938 р;

2) «Розвиток цукрової промисловості УРСР» (В. Ф. Резніков). Робота була закінчена в строк, що його визначено за планом, але виявилася потреба в ґрунтовній переробці;

3) «Перепис населення СРСР за 1939 рік». Цю науково-популярну роботу було закінчено вчасно і наслідки її опубліковані (П. І. Пустоход, К. Г. Воблий);

4) «Динаміка соціально-виробничої структури населення УРСР». У 1938 р. було намічено лише підготувати матеріали, що й було зроблено своєчасно (К. Г. Воблий, Бланков, М. П. Карцев).

Щоправда, три теми, закінчення яких планувалося у 1938 р., з різних причин не виконані.

1) «Нарис розвитку коксохімічної промисловості УРСР» (Свечановський);

2) «Розміщення та перспективи розвитку добувної та обробної промисловості на базі використання корисних копалин УРСР» (акад. О. Г. Шліхтер та ін.);

3) «Розміщення корисних копалин УРСР» (акад. О. Г. Шліхтер та ін.).

Одна з головних причин незадовільної роботи Інституту економіки по виконанню тематичного плану полягала в тому, що в першій половині 1938 р. керівництво установи його декілька разів змінювало. Характерним є те, що у другому півріччі звітного року намітився ряд позитивних зрушень в плануванні і організації наукової роботи та виконанні самого тематичного плану.

Створивши сектор економічної географії, академік К. Г. Воблий, на основі координації з відповідними кафедрами вишів республіки, організував фундаментальні економіко-географічні дослідження. Він багато написав сам, став керівником і редактором ряду праць з економічної географії.

Весною 1939 р. у секторі економічної географії Інституту економіки АН УРСР, під керівництвом К. Г. Воблого, розгорнулася робота по складанню навчального посібника з економічної географії УРСР. Посібник готувався за дорученням Президії АН УРСР. Слід зазначити, що досвід організації складання посібника з економічної географії України має певне наукове і практичне значення і тепер, адже вітчизняні вищі навчальні економічні заклади до сих пір використовують творчий доробок ученого при підготовці кадрів з економічної географії.

Перед написанням посібника, було розроблено широкий проспект, який містив розгорнутий план. З ним були ознайомлені кафедри економічної географії університетів, педагогічних інститутів, а також працівники Держплану та обласних планових комісій. На проспект було одержано багато зауважень щодо структури посібника, а також методологічного характеру. З урахуванням зауважень було складено другий варіант проспекту. Головне зміни полягали, по-перше, що до вступу було внесено основні показники розвитку народного господарства СРСР. Цим підкреслювалося, що Україна розглядається в системі народного господарства СРСР, як його складова частина. Крім того, передбачалося, включити до посібника виклад марксистко-ленінського вчення про розвиток продуктивних сил і економічне районування, подати економіко-географічне групування областей (економічне районування), внести значні зміни до плану опису природних умов і ресурсів України. Характеристика західних областей мала увійти органічною частиною в усі розділи посібника. У березні 1940 р. сесія Інституту економіки АН УРСР докладно розглянула проспект і дала на нього зауваження.

На сесії розгорнулася дискусія з питань економічного районування. Були висунуті пропозиції подати поділ УРСР не за географічними, а за економічними ознаками, залежно від рівня розвитку продуктивних сил. Пропонувався такий варіант економічного районування: а) Донбас і Придніпров'я (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька і Луганська області) – вугільно-металургійний район; б) Південний або Приморський район (Кіровоградська, Миколаївська, Одеська області), в) Центральний район (Вінницька, Хмельницька, Київська, Полтавська, Харківська області), Подільський район (Житомирська, Сумська і Чернігівська області), Західний район (Волинська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська області).

Розглянувши різні варіанти, сесія Інституту економіки АН УРСР визнала за доцільне віддати перевагу принципу групування областей, що давало можливість краще схарактеризувати особливості господарства окремих частин. Було ухвалено такий варіант групування областей: а) південно-східні області (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька і Луганська), б) південна група областей (Кіровоградська, Миколаївська і Одеська), в) північно-східні області (Полтавська, Сумська, Харківська), г) центральна група областей (Вінницька, Житомирська, Хмельницька, Київська і Чернігівська), д) західні області (Волинська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська і Рівненська). За цією схемою і по групувано області у другому томі посібника.

На початку липня 1941 р. інститут було евакуйовано разом з Академією наук в Уфу (Башкирська АРСР). Там діяли чотири відділи, в тому числі економічної географії і статистики. У 1942 за ініціатииви директора Інституту економіки академіка К. Г. Воблого була видана істориками книга «Нарис історії України», до якої Костянтин Григорович написав розділ з оцінки природних багатств. Також у 1943 р. в Уфі була опублікована в скороченому вигляді колективна праця «Народне господарство Радянської України». Цього ж року наказом від Президії Верховної Ради Башкирської АРСР академіка К. Г. Воблого за велику плідну діяльність в справі мобілізації природних багатств і в області соціально-культурного будівництва Башкирії нагородити Почесною грамотою Президії Верховної Ради Башкирської АРСР.

Як на наш погляд, не зайвим було б відмітити, що у серпні 1943 р. Інститут економіки разом з Академією наук був реєвакуйований в Москву, а в червні 1944 р. він повернувся в Київ. Після війни робота інституту була тісно пов'язана з відбудовою народного господарства УРСР. Продовжувалися дослідження стосовно продуктивності праці в промисловості, щодо економічного районування та історії народного господарства, видано праці: «Економічна географія УРСР» (т. I), «Народне господарство УРСР» та ін.

Також у липні 1944 р. відновили роботу установи Академії наук УРСР, що існували до евакуації. Так, рішенням Президії Академії наук УРСР від 7 липня 1944 р. ухвалено до наступних сесійних зборів Академії наук УРСР продовжити повноваження та призначити в.о. директорів інститутів за прийнятою структурою. Так, по відділу суспільних наук в Інституті економіки Академії наук УРСР продовжили повноваження академіка К. Г. Воблого.

Також з 1944 р. К. Г. Воблий продовжує завідувати кафедрою економічної географії Київського університету імені Тараса Шевченка.

Про перші результати роботи Інституту економіки в першому півріччі 1944 р. доповів його директор академік К. Г. Воблий. На основі його виступу, Президія АН УРСР, зробила висновки, що установа після повернення до м. Києва швидко налагодила мінімальні умови, потрібні для нормальної роботи і розпочала систематичну роботу. Усі заплановані теми за перше півріччя виконано в установлені строки. Крім того, інститут почав організовувати дуже важливу конференцію з відбудови народного господарства УРСР, пов'язуючи роботу з Держпланом УРСР та іншими керівними організаціями.

Водночас Президія АН УРСР звернула увагу дирекції на необхідність вжити належних заходів, щоб поповнити необхідною фаховою літературою бібліотеку інституту, пограбовану фашистами-окупантами, придбати апарати, архівні матеріали та забезпечити відповідні відділи старшими науковими співробітниками (відділ статистики, історії народного господарства та економічної географії).

Президія АН УРСР ухвалила, що одним із центральних питань роботи Інституту економіки найближчим часом повинно бути питання про паливо в Україні, зокрема питання відбудови вугільної промисловості та проблема мінерального палива та газів. У зв'язку з цим, за головуванням Віце-Президента АН УРСР академіка В. Г. Чернишова, постановили утворити комплексну комісію з представників інститутів геологічних наук, економіки, енергетики, гірничої механіки та хімії АН УРСР, якій доручити опрацювання цих питань. Проект складу комісії та план її роботи затвердити на черговому засіданні Президії АН УРСР. Прийняти до відома повідомлення директора Інституту економіки АН УРСР академіка К. Г. Воблого про підготовку конференції з питань відбудови народного господарства УРСР і цю ініціативу вважати цілком доцільною.

У 1944 р. за видатні заслуги в галузі розвитку радянської науки, культури й техніки, за виховання висококваліфікованих кадрів наукових працівників і у зв'язку з 25-річчям від дня заснування Академії наук УРСР академіку АН УРСР, дійсному члену Академії наук УРСР К. Г. Воблому було присвоєно звання заслуженого діяча науки УРСР і нагороджено Орденом Трудового Червоного Прапора.

Узагальнюючий висновок зводиться до того, що науково-організаційна діяльність академіка К. Г. Воблого в Інституті економіки спрямовувалась на відновлення національного господарства, економічної географії та подальший економічний розвиток держави.

Таким чином, методом історико-наукового аналізу розглянуто малодосліджену сторінку творчої біографії Костянтина Григоровича Воблого (1876-1947) – одного з фундаторів цукрово-бурякової промисловості та кооперації, вченого економіко-географічної науки, організатора галузевого науково дослідництва. Проаналізовано науково-організаційну діяльність вченого в Українській академії наук (з 1921 р. Всеукраїнська академія наук). Визначено роль К. Г. Воблого на посаді Віце-Президента ВУАН, можна стверджувати, що йому належать дієві рішення з розробки статуту академічної установи, ведення засідань Президії ВУАН. А також доведено науковий внесок академіка К. Г. Воблого у становлення структурних одиниць академії: кафедри торгівлі та промисловості соціально-економічного відділу, правління академії від цього відділу, постійної комісії для вивчення природних багатств України при фізико-математичному відділі, Інституту з вивчення економічної кон'юнктури та народного господарства України, Президії товариства економістів. З'ясовано, що вченому належать наукові розробки з проблем економіки, зокрема розвитку промисловості Польщі та України.

1. Рудницький, С. Л. Нинішня географія. Львів: Накладом. Т-ва пед., 1905. 33 с.
2. Державний архів м. Києва (далі – ДАК). Ф. 16. Оп. 465. Спр. 4777. 79 арк.
3. ДАК. Ф. 153. Оп. 8. Спр. 315. 68 арк.
4. Історія академії наук України 1918-1923: документи і матеріали. Київ: Наукова думка, 1993. 576 с.
5. Воблий К. Передмова. *Праці комісії для вивчення народного господарства України*. Київ, 1928. Вип. 1. С. 1-2.
6. Протоколи стенограми засідань Ради академії і матеріали до них (положення про Раду, програми засідань, доповіді) // Архів Президії НАН України. Ф. Р-251. Оп. 1. Спр. 27. Арк. 29-29 зв.